Spelmännens midsommarafton

'Tre små gubbar' på spelmännens sommarstämma.

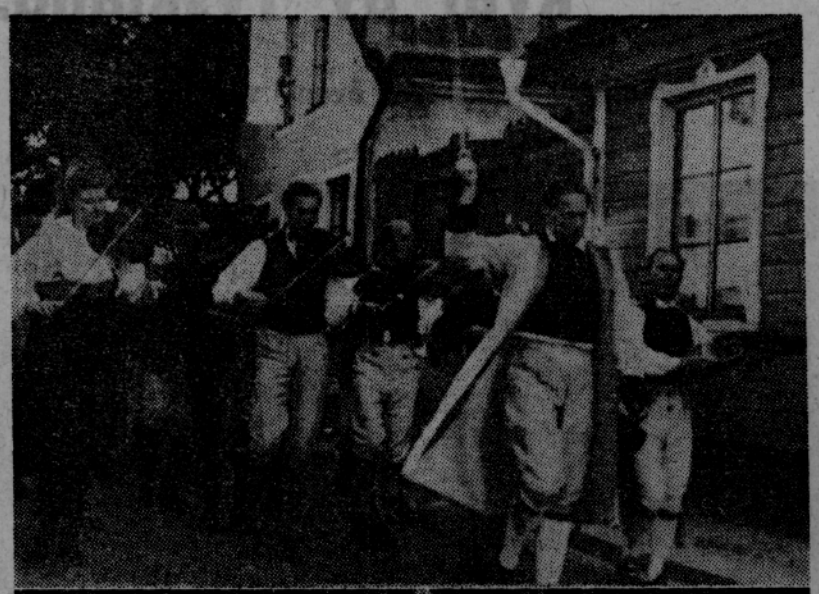

Spelmanståget på Strandgatan med Jan Martin Johansson, Sörmland, som ledare (överst). — Från konserten på Paviljonplan. Erik Stenberg (t. v.), Värmland spelar nyckelharpa.

"Det var dans borti hagen i midsommarnatten. Över nejden gick låten av spelet och skratten." Med denna lätta travestering på Frödings ord kan man ange hela stämningen kring spelmännens midsommarfirande i Åhsbergska hagen. Svensk sommar när den är som vackrast bildade ramen kring ett festligt skådespel i färg och ton.

Kvällsolen slösade med sitt prukande ljus denna midsommarafton, när deltagarna i Spelmännens rikstämma samlades på Hamnplan i sina färgrika nationaldräkter. Under ledning av spelmannen-folkskolläraren Emil Dalström från Grötlingbo formerades tåget, för att under musik dra Strandgatan fram och till Paviljongsplan. Trottoarerna fylldes snabbt av åskådare och fönstren slogs upp på vid gavel längs vägen där det glada följet drog fram under sprittande bröllopsmarscher o. gånglåtar. Efter en liten konsert på Paviljongplan bordade musikanterna bussarna och for till Åhsbergska hagen.

Emil Dalström hälsade där i ett anförande de närvarande välkomna och framförde också ett kort sammandrag av sitt tidigare på läroverket hållna föredrag. Så började musikfesten med att spelmännen landskapsvis spelade låtar från sina respektive hembygder. Tolv landsändar gjorde under kvällens lopp sin stämma hörd i polskor, valser, gånglåtar och mycket annat. Livliga dalmasar i blåa västar och gula sämskskinnsbyxor, trygga närkingar i mörkblåa livrockar och alla de andra i sina vita halskrås, broderade strumpor och luvor eller vad de nu kunde ha på sig,

Stämmans enda spelkvinna, Ingrid Karlsson. Vidare syns Helge Forslin, Medelpad, och J. M. Johansson, Sörmland.

gjorde allt för att fängsla publikens öra och öga. Och de lyckades.

Som omväxling dansade SGU:s folkdanslag "Väva vadmal" och andra kända danser, och ringlekarna virvlade runt majstången. Nils Dahlström var regissör och kommenderade med bravur inte bara "Tre små gubbar" utan hela menigheten, som deltog med liv och lust.

Vid tiotiden bröt spelmännen upp för att ta igen sig till nästa dags strapatser. Men den gamla dansen fortsatte, medan sommarnatten kom allt närmare. Ty det var riktig midsommarnatt med nattviol och "kutter och smek under lummiga grenar".

Spelmansförbundet jubilerar.

Med stämma på aulan och utsändning i radio.

1948 års gotländska jubileumsspelmansstämma, delvis utsänd i radio, blev en succé, därom kan endast en mening göra sig gällande. Särskild glans fick den naturligtvis därigenom, att ett antal gästande spelemän från allt Sverige land deltog med sin konst och sina vackra folkdräkter. Arrangörer, dirigent, medverkande och alla dem som i övrigt haft sin hand med när det gällt att ordna detta förnämliga midsommarevenemang i Visby ha därför all anledning att nu så här efteråt se med tillfredsställelse på resultatet.

Konserten hölls i läroverkets aula. Fullsatt blev den värdiga lokalen nu inte, men med hänsyn till att det var midsommar med ett strålande väder, framför allt annat lockande till utomhusvistelse, får anslutningen från allmänhetens sida likväl betecknas som god. Och stämningen stod hela tiden på toppunkten, applåderna föllo tätt och åskande.

Som redan nämnts radierades stämmans första del. Programledaren red. Valton Johansson residerade i ett angränsande rum och assisterades för dagen av hr Matts Arnberg från Radiotjänsts musikavdelning och biträdande hallåmannen, red. Arne Svedberg, som bl. a. hade att "dirigera" applåderna, vilka inte fingo bli för långa. Att hålla tiden är nämligen inom radiogebietet ett viktigt lagbud. Framför podiet stod den manstarka orkestern beredd. Och när så signalen kom klämde den i med den pampiga Stora brudmarschen. Emil Dalström, eldsjälen och energiknippet skötte både taktpinne och fiol och förde sina trupper till seger som så många gånger förr.

Efter inledningsnumret framträdde biskop Hultgren, och höll ett kort tal. Han frammanade bilden av det medeltida Visby, den en gång rika Hansestaden med sina kyrkor, kloster och köpmanshus innanför ringmuren. Men också landsbygden äger en gammal kultur. Skådar man tillbaka i tiden ser man från första begynnelsen gravfält, tornborgar och annat, och som de 90 kyrkorna o. s. v. Men icke endast byggnader o. dyl. vittna om den folkliga skaparkraften. Ty ingen tvekan kan råda därom, att sången och musiken utgjort ett starkt inslag i den gotländska folkkulturen och beledsagat allmogens liv i fest och vardag. Tal. erinrade här om August Fredins enastående samling folklekar och låtar samt underströk vidare, att musiken har en viktig mission att fylla i folkens liv. När kulturen i övriga undan för undan brutits sönder har också folkmusiken blivit hemlös eller satt på undantag. På Gotland har emellertid denna folkmusik en lång levnad. Men detta, förmodade tal., torde bero på att här på ön de folkliga sederna bevarats på ett säreget sätt. För folkmusikens framtid är det dock viktigt att den får ett vidgat verksamhetsfält, att den infogas i folkkulturen. Den måste in i hembygdsrörelsen och föreningslivet och ständig förnyelse kräves. En ny generation av utövare måste fostras och skolas. I det avseendet har också Gotlands spelmansförbund utfört ett fruktbärande arbete och bl. a. skapat kontakt med hembygdsrörelsen och skolan. Idag hade man anledning att med tacksamhet och vördnad minnas den nyligen hädangångne gamle rektor Richard Steffen, till vars många förtjänster om Gotlands kulturliv under gångna tider också hörde hans initiativ i spelmansförbundet 1908. Många andra som då voro med ha skattat åt förgängelsen. Men den gamla folkmusiken lever och får nya vänner och tolkare, som skola föra arvet vidare. Gotlands spelmansförbund har ett stort arv att förvalta, men det inser också faran av isolering. När vi i dag se talrika gäster hos oss är det också i insikten av att folkmusiken i skilda delar av landet har mycket att vinna genom samfällda insatser och ädel tävlan, sade han. När biskopen därefter förklarade 1948 års gotländska spelmansstämma öppnad, gjorde han det med en önskan om att denna verksamhet skall bidraga till att de värden vår gotländska folkmusik representerar skola bli så kända och erkända, så väl tillvaratagna som en gammal fin kulturtradition kräver och förtjänar.

Sedan biskopen applåderats spelade Spelmansförbundet ett par saker, varpå fröken Marie-Louise Beer till kapellmästare Fr. Mehlers pianoackompanjemang sjöng några gotländska folkvisor samt därpå tillsammans med sin moder, fru Walborg Beer, ett par duetter, vilket allt tacksamt anammades och applåderades. Den radierade delen av programmet avslutades därpå med en vals. Efter en kort paus spelade den stora orkestern Fiolen min av Jon-Erik Öst.

Dirigenten och Spelmansförbundets hängivne ledare Emil Dahlström, lämnade därefter en kort historik om gotländska spelmanstraditioner m. m. samt framförde några tacksamhetens ord till ett antal för folkmusiken verksamma personer, till arrangörer och initiativtagaren till årets stämma, intendent Waldemar Beer, till de medverkande m. fl. Vid samma tillfälle hälsades också gästerna varmt välkomna till Gotland. Det var gäster från Norrlands fjäll och Siljans stränder, från Värmland, Östergötland och Västergötland, Sörmland, Småland, Hälsingland, Medelpad, Stockholm och Göteborg m. fl. landsändar, alla hälsades de varmt välkomna till vår ö.

Så blev det musik igen. Det var David Ahlqvists ståtliga brudmarsch som spelades med stor bravur och rev ned applådåska. Därpå följde Laurins polska i d-moll och som synnerligen förnämlig slutvignett på denna jubileumsspelmansstämma Emil Dalströms potpurri Uti vår hage, vars innehåll först i korthet presenterades som en skildring i toner av gotländskt midsommarfirande. Att också detta slutnummer kvitterades med kraftiga applåder är det väl överflödigt att nämna.

Spelmän i midsommar

Från spelmansbesöket i Visby i midsommar presenterar vi de här bilderna. Den enda kvinnliga deltagaren var Ingrid Andersson, som spelar i Stockholms spelmansgille. Till höger ses spelmanståget svänga runt Ångbåtsbolagets trädgård på väg norrut under tonerna av Gotländsk brudmarsch. I spetsen går den gotländska folkmusikens förgrundsfigur, folkskollärare Emil Dalström. Sedan följer de trettio i sina färgrika dräkter. I första ledet till höger på bilden går en man med nyckelharpa, och några meter bakom ses den lille hallandsgubben med den lustiga luvan.